

POSTANOWIENIE

Dnia 6 czerwca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa J. W.
przeciwko Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu [...] o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 6 czerwca 2014 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 17 października 2012 r.,

- 1. odrzuca skargę kasacyjną w części dotyczącej "odmowy przyznania wierzycielowi odsetek" ustawowych za opóźnienie od kwoty 663 750 zł "za okres do dnia wydania wyroku",**
- 2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej w pozostałym zakresie,**
- 3. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W sprawie z powództwa J. W. przeciwko Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu [...] o zapłatę 696.140 zł z tytułu zwrotu nakładów dokonanych przez powoda na nieruchomości pozwanej oraz kwoty 211.005 zł obejmującej nienależnie uiszczony czynsz wraz z kosztami zużycia wody, ścieków i energii elektrycznej za lata 1992-2008, łącznie 907.144,91 zł, z ustawowymi odsetkami od 31 grudnia 2008 r., Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 7 marca 2012 r. zasądził od pozwanej na rzecz powoda z tytułu zwrotu nakładów kwotę 663.750 zł z odsetkami od 31 marca 2010 r. (punkt I wyroku), oddalił powództwo w pozostałej części (punkt II wyroku) i orzekł o kosztach procesu (punkty III-VI wyroku).

Na skutek apelacji powoda i pozwanej, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 17 października 2012 r. oddalił apelację powoda (punkt III wyroku), natomiast z apelacji pozwanego zmienił zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę 663 750 zł rozłożył na cztery roczne raty, po 165.937,50 zł każda, płatne do dnia 31 grudnia każdego kolejnego roku, poczynając od dnia 31 grudnia 2012 r. z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia płatności którejkolwiek z rat (punkt I wyroku) i oddalił apelację pozwanego w pozostałej części (pkt II) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt IV).

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego powód wskazał, że wyrok ten zaskarża w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego (pkt I) i oddalającej jego apelację (pkt II). W podstawach kasacyjnych i ich uzasadnieniu skarżący wskazywał, że zakresem zaskarżenia obejmuje oddalenie jego apelacji w części, co do kwoty 211 005 zł stanowiącej nienależnie uiszczony czynsz wraz z kosztami zużycia wody, ścieków i energii elektrycznej za lata 1992-2008 (pkt III wyroku), a także rozłożenie na raty oraz „odmowę przyznania wierzycielowi żądanych odsetek za okres do dnia wydania wyroku zasądzającego świadczenie” (pkt I wyroku); domagał się uchylenia wyroku w zaskarżonej części i przekazania sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powód oparł na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wskazując, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne związane koniecznością określenia „zakresu związania sądów powszechnych zasadą prawną ustanowioną uchwałą Sądu Najwyższego”. Tak sformułowane zagadnienie pozostaje w związku z oceną skarżącego, że Sąd

Apelacyjny zmieniając wyrok Sądu Okręgowego naruszył wykładnię prawa dokonaną wpisaną do księgi zasad prawnych uchwałą składu siedmiu sędziów Sadu Najwyższego z dnia 22 września 1970 r. III CZP 11/70 (OSNCP z 1971 r., nr 4, poz. 61).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd drugiej instancji wydając, w częściowym uwzględnieniu apelacji pozwanej, wyrok reformatoryjny, przez rozłożenie kwoty zasądzonej zaskarżonym apelacją wyrokiem na cztery roczne raty, orzekł o odsetkach należnych wierzycielowi jedynie za opóźnienie w płatności rat. Dla wierzyciela, któremu sąd pierwszej instancji, częściowo w tym zakresie uwzględniając żądanie pozwu, zasądził odsetki od dnia 31 marca 2010 r., tak sformułowany wyrok jest niewątpliwie niekorzystny, jego żądanie zapłaty odsetek uległo bowiem dalszej, w stosunku do rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji, redukcji. Jeżeli dłużnik popadnie w opóźnienie w płatności rat, jest jasne, że wierzyciel otrzyma jedynie odsetki za czas opóźnienia liczonego od daty płatności danej raty co też oznacza, że utracił on odsetki od zasądzonej kwoty za czas od 31 marca 2010 r. do daty wyroku zasądzającego świadczenie. Jeżeli natomiast dłużnik nie opóźni się w płatności rat, wierzyciel w ogóle nie uzyska żadnych odsetek za opóźnienie. Zagadnieniem w jaki sposób ochronić interes wierzyciela w sytuacji gdy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, a sąd na podstawie art. 320 k.p.c. rozkłada dochodzone świadczenie na raty, zajmował się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 września 1970 r., III PZP 11/70, podjętej w składzie siedmiu sędziów i wpisanej do księgi zasad prawnych (OSNC z 1971 r., nr 4, poz. 61). W uchwale tej Sąd Najwyższy stwierdził, że rozkładając z mocy art. 320 k.p.c. zasądzone świadczenia pieniężne na raty, sąd nie może - na podstawie tego przepisu - odmówić przyznania wierzycielowi żądanych odsetek za okres do dnia wydania wyroku zasądzającego świadczenie, a rozłożenie zasądzonego świadczenia na raty ma jedynie taki skutek, że wierzycielowi nie przysługują odsetki od ratałnych świadczeń za okres od daty wyroku do daty płatności poszczególnych rat. Orzeczenia Sądu Najwyższego nie wiążą sądów powszechnych rozstrzygających inne sprawy podobne. Sąd rozstrzygający daną sprawę, jeżeli nie zachodzi sytuacja z art. 386 § 6 i art. 398²⁰ k.p.c., podlega wyłącznie Konstytucji i ustawom

(art. 178 Konstytucji RP), stąd też sformułowane przez skarżącego zagadnienie prawne nie mogło być poczytane za istotne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Można dodać, że podleganie przez sędziów w sprawowaniu ich urzędu tylko Konstytucji i ustawom oznacza też, że sąd mógł pozbawić powoda odsetek za opóźnienie, a więc w tej części nie uwzględnić jego powództwa, miał jednak obowiązek szczegółowo swoje stanowisko w tym przedmiocie uzasadnić.

Uchwała mająca moc zasady prawnej, zgodnie z art. 61 § 6 i art. 62 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz.U. z 2013 r., poz. 499 ze zm.) wiąże wszystkie składy orzekające Sądu Najwyższego. Stan taki nie prowadzi jednak do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Niezależnie bowiem od tego, że wskazana przez skarżącego przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) do rozpoznania okazała się chybiona, to nawet przy założeniu trafności zarzutów kasacyjnych, w zakresie w jakim była mowa wyżej, odnosić się one muszą do orzeczenia istniejącego. Przedmiotem zaskarżenia skargą kasacyjną może być bowiem tylko orzeczenie istniejące, obejmujące rozstrzygnięcie merytoryczne (w przedmiocie zgłoszonego żądania) lub formalne (w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania), kończące postępowanie w sprawie.

Sąd Apelacyjny dokonując, z apelacji pozwanego, zmiany wyroku Sądu Okręgowego przez pozbawienie skarżącego odsetek za opóźnienie należnych od kwoty 663.750 zł za okres od 31 marca 2010 r. a więc za czas, za jaki odsetki te, zgodnie z częściowo w tym zakresie uwzględnionym żądaniem pozwu, zasądził Sąd Okręgowy, miał obowiązek w tej części oddalić powództwo. Obowiązku sądu odwoławczego rozstrzygnięcia o całości zgłoszonego roszczenia będącego przedmiotem jego osądu, nie zastępuje formuła „zmienia zaskarżony wyrok (...) tylko o tyle”.

Wadliwość rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego, polegająca na nieorzeczeniu o części żądania poddanego pod jego osąd, mogła być usunięta w trybie art. 351 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., powodowi przysługiwało bowiem uprawnienie zgłoszenia w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku wniosku o uzupełnienie tego wyroku.

Brak substratu zaskarżenia, tj. orzeczenia, którego zakwestionowanie było celem wnoszonej przez powoda skargi kasacyjnej oznacza, że skarga powoda we wskazanym zakresie jest niedopuszczalna. Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c., odrzucił skargę kasacyjną powoda w części dotyczącej „odmowy przyznania wierzycielowi odsetek” ustawowych za opóźnienie od kwoty 663 750 zł „za okres do dnia wydania wyroku”.

W odniesieniu do skargi kasacyjnej, niejako w pozostałej części, przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy przyjmuje do rozpoznania skargę kasacyjną, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.). Przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. obliuguje skarżącego do przytoczenia i uzasadnienia podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarżący, jak to już przytoczono wyżej, dowodził, że odpowiedź na przedstawione przez niego zagadnienie prawne pozwoli ocenić, czy Sąd Apelacyjny mógł pominąć wskazania wynikające z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 września 1970 r. Stwierdzenie, że zagadnienie to, niezależnie od braku przymiotu istotności, dotyczy części roszczenia, o której Sąd Apelacyjny nie orzekł, prowadzi do wniosku, że skoro skarga kasacyjna nie powołuje innych, skutecznych w świetle art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, to tym samym nie ma ustawowego usprawiedliwienia dla przyjęcia skargi do merytorycznego rozpoznania.

Uwzględniając zatem, że w sprawie nie zachodzi nieważność postępowania, którą - zgodnie z art. 398¹³ §1 k.p.c. - Sąd Najwyższy bierze pod uwagę z urzędu, należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 3 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 7 oraz § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa

kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 461).